

AZ ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG 3454/2021. (XI. 3.) AB HATÁROZATA

bírói kezdeményezés elutasításáról

Az Alkotmánybíróság tanácsa jogszabály alaptörvény-ellenességének megállapítására irányuló bírói kezdeményezések tárgyában meghozta a következő

h a t á r o z a t o t:

Az Alkotmánybíróság a büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény 793. § (3) bekezdés „is” szövegrésze alaptörvény-ellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló bírói kezdeményezéseket elutasítja.

I n d o k o l á s

I.

- [1] 1. A Nyíregyházi Törvényszék mint másodfokú bíróság bírói tanácsa (a továbbiakban: indítványozó) 3.Bf.451/2020/6. számú (a továbbiakban: 1. számú ügy), valamint 3.Bf.129/2021/4. számú (a továbbiakban: 2. számú ügy), valamint 3.Bf.217/2021/3. számú végzéseivel (a továbbiakban: 3. számú ügy) az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény (a továbbiakban: Abtv.) 25. § (1) bekezdése alapján a büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény (a továbbiakban: Be.) 793. § (3) bekezdés „is” szövegrésze alaptörvény-ellenességének megállapítását és *ex tunc* hatályú megsemmisítését, valamint az indítványozó előtt folyamatban lévő három ügyben történő alkalmazásának a kizárását indítványozta.
- [2] 2. A bírói kezdeményezés alapjául szolgáló 1. számú ügyben a Vásárosnaményi Járásbíróság 2020. október 21-én kelt 4.B.68/2020/14. számú ítéletével pótmagánvádas eljárásban a terheltet a magánlaksértés vétsége [a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény (a továbbiakban: Btk.) 221. § (1) bekezdés és (3) bekezdés a) pontja] miatt emelt vád alól felmentette. Az ítélet ellen a pótmagánvádló és a jogi képviselője jelentett be fellebbezést a terhelt büntetőjogi felelősségének megállapítása és büntetés kiszabása céljából.
- [3] A bírói kezdeményezés alapjául szolgáló 2. számú ügyben a Nyíregyházi Járásbíróság 2021. február 10-én kelt 11.B.429/2020/15. számú ítéletével pótmagánvádas eljárásban a terheltet a lopás bűntette [Btk. 370. § (1) bekezdés, (5) bekezdés b) pont] miatt emelt vád alól felmentette. Az ítélet ellen a pótmagánvádló jogi képviselője jelentett be fellebbezést a terhelt büntetőjogi felelősségének a megállapítása céljából.
- [4] A bírói kezdeményezés alapjául szolgáló 3. számú ügyben a Nyíregyházi Járásbíróság 2021. április 23-án kelt 28.B.86/2021/4. számú végzésével a terhelt ellen nagyobb értékre elkövetett sikkasztás bűntette [Btk. 372. § (1) bekezdés, (3) bekezdés a) pont] miatt indított bűnügyben a pótmagánvádló vádindítványát elutasította. A végzés ellen a pótmagánvádló jogi képviselője jelentett be fellebbezést, mert álláspontja szerint meghatalmazása kiterjed a meghatalmazó nevében és képviselőként történő eljárásra, ezáltal jogszerűen írta alá a pótmagánvádló helyett a vádindítványt.
- [5] 3. Az indítványozó bíró mindhárom ügyben lényegében azonos jogi okfejtéssel nyújtott be bírói kezdeményezést. Álláspontja szerint a Be. 793. § (3) bekezdés „is” szövegrésze az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésében foglalt jogállamiságból levezetett jogbiztonság részét képező normavilágosság követelményét sérti, mert

megköveteli, hogy a meghatalmazással rendelkező jogi képviselő mellett a vádindítványt a pótmagánvádló is írja alá.

- [6] Az indítványozó álláspontja szerint a támadott jogszabályi rendelkezést az előtte folyamatban lévő büntetőeljárásokban alkalmaznia kell, mivel a fellebbezések folytán az 1. és a 2. számú ügyben hozott elsőfokú ítéleteket, illetve a 3. számú ügyben hozott végzést a Be. 590. § (1) bekezdése szerint az azt megelőző bírósági eljárással együtt kell felülbírálania, amelynek során a Be. 590. § (2) bekezdésében foglaltaknak megfelelően az eljárási szabályok megtartását is ellenőriznie kell.
- [7] Az indítványozó megállapította, hogy az 1. számú ügyben a pótmagánvádló 2020. április 17-én meghatalmazást adott ügyvédjének arra, hogy a pótmagánvádas eljárásban az ügyvédi törvényben meghatározott teljes jogkörben képviselje. A jogi képviselő 2020. június 5-én vádindítványt nyújtott be, amelyet azonban a pótmagánvádló nem írt alá. Az elsőfokú bíróság elfogadta a vádindítványt és ítéletet hozott.
- [8] Az indítványozó rögzítette, hogy a 2. számú ügyben a pótmagánvádló 2020. január 28-án arra adott meghatalmazást ügyvédjének, hogy a pótmagánvádas eljárásban az ügyvédi törvényben meghatározott teljes jogkörben képviselje. A jogi képviselő 2020. június 5-én vádindítványt nyújtott be, amelyet a pótmagánvádló nem írt alá. Az elsőfokú bíróság elfogadta a vádindítványt és ítéletet hozott.
- [9] Az indítványozó a 3. számú ügyben megállapította, hogy a pótmagánvádló 2020. október 19-én arra adott meghatalmazást ügyvédjének, hogy az általa tett feljelentés tárgyában indult büntetőeljárásban az ügyvédi törvényben meghatározott jogkörrel képviselje. A jogi képviselő 2021. február 8-án vádindítványt nyújtott be, de azt csak a jogi képviselő írta alá, a sértett pedig nem látta el kézjeggyével. A vádindítványt az elsőfokú bíróság érdemi vizsgálat nélkül elutasította.
- [10] Az indítványozó utalt arra, hogy a Be. 788. § (1) bekezdés szerint a pótmagánvádas eljárásban a sértett jogi képviselője kötelező. Jogi képviselő lehet az ügyvéd és az ügyvédi iroda, ha a sértett meghatalmazott képviselőjeként, vagy a pótmagánvádló képviselőjeként jár el [Be. 10. § (1) bekezdés 7. pont a)–b)]. A sértett, a vagyoni érdekelt helyett – ha a Be. nem ír elő személyes eljárási kötelezettséget – az általa vagy a törvényes képviselője által meghatalmazott képviselő is eljárhat (Be. 61. §). A meghatalmazott képviselő a képviselt személynek a Be. szerinti jogait gyakorolja [Be. 61. § (1)–(2) bekezdés]. A vádindítványt a jogi képviselő is ellátja aláírásával, illetve minősített vagy minősített tanúsítványon alapuló fokozott biztonságú elektronikus aláírásával [Be. 793. § (1) bekezdés]. Az indítványozó utalt arra, hogy ebben a rendelkezésben az „is” szó azt jelenti, hogy a vádindítványt mind a pótmagánvádlónak, mind pedig a jogi képviselőjének alá kell írnia. Álláspontja szerint amennyiben a Be. nem ír elő a pótmagánvádló részére személyes közreműködési kötelezettséget, akkor a pótmagánvádló az eljárási cselekményt, így a büntető igény érvényesítéséhez szükséges, a vádindítvány benyújtásához való jogot meghatalmazott képviselő útján is gyakorolhatja. Ugyanakkor a Be. 793. § (3) bekezdésében foglalt „is” szó arra utal, hogy a pótmagánvádlónak a kötelező jogi képviselő igénybe vétele mellett a vádindítványt a jogi képviselővel együtt mégis alá kell írnia. Ez az ellentmondás az indítványozó álláspontja szerint nem indokolható azzal sem, hogy a vádemelés joga a pótmagánvádlót és nem pedig a jogi képviselőjét illeti meg.
- [11] Az indítványozó szerint ez a támadott rendelkezés az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésében foglalt jogbiztonság részét képező normavilágosság követelményét sérti, mivel a támadott rendelkezés ellentétben áll a jogi képviselőnek a büntetőeljárásban rögzített általános szabályával. A pótmagánvádlóként fellépő sértett számára ugyanis kötelező a jogi képviselő, és így a jogi képviselője jogosult arra a Be. 61. § (1) és (2) bekezdése alapján, hogy a büntetőeljárásban a személyes eljáráson kívül eső összes eljárási jogot gyakorolja. Ezáltal a vádindítvány önálló aláírására is jogosult lenne, de a Be. 793. § (3) bekezdés mégis megköveteli a pótmagánvádlóval történő együttes aláírást.
- [12] Az indítványozó utalt arra, hogy az Alkotmánybíróság a 14/2015. (V. 26.) AB határozatában (a továbbiakban: Abh.) foglalt alkotmányos követelményben rögzítette, hogy a büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény (a továbbiakban: régi Be.) „56. § (4) bekezdése és a [rég] Be. 324. § (1) bekezdés c) pontja együttes alkalmazása során az Alaptörvény XXVIII. cikk (7) bekezdéséből, a jogorvoslathoz való jogból eredő alkotmányos követelmény, hogy a pótmagánvádas eljárásban a pótmagánvádló szabályszerű meghatalmazással rendelkező jogi képviselőjének a képviselői jogosultsága az eljárás egészére kiterjed, illetve a képviselő jogkörének a bíróságok irányában történő korlátozása annyiban hatályos, amennyiben a korlátozás a meghatalmazásból kiténik, ezért a pótmagánvádas eljárásban a pótmagánvádló szabályszerű meghatalmazással rendelkező jogi képviselőjének a vádlói szerepkörében eljáró pótmagánvádló nevében tett és a meghatalmazás kereteit túl nem lépő nyilatkozatát – további feltétel megkövetelése nélkül – a pótmagánvádló képviselőjében benyújtott jognyilatkozatnak kell értékelni.” (Abh., Rendelkező rész 1.)

- [13] Az indítványozó álláspontja szerint erre tekintettel a jogi képviselő önállóan is előterjeszhetné a pótmagánvádló vádindítványát, miután az nem a jogi képviseletet kizáró személyes közreműködési kötelezettségnek, hanem a vádképviselettel együtt járó eljárási cselekménynek tekintendő, amennyiben ennek a lehetőségét a Be. 793. § (3) bekezdésben foglalt hatályos szövege az „is” szó folytán nem tenné kizárttá. Tekintettel arra, hogy a Be. CV. Fejezetében szabályozott pótmagánvádas eljárás a külön eljárások közé tartozik, így a vádindítvány sértett általi aláírását nem az általános képviseleti szabály [Be. 61. § (1)–(2) bekezdés], hanem a Be. 793. § (3) bekezdése alapján kell megkövetelni. Ez az értelmezés azonban ellentétben áll a büntetőeljárási jogi képviseletnek az Alkotmánybíróság által megállapított adekvát tartalmával, illetőleg a kötelező jogi képviselet előírásának jogalkotói indokával és ellentmond az észszerűség követelményének is. Az indítványozó utalt arra, hogy az Alkotmánybíróság értelmezése szerint a jogbiztonság sérelme megállapítható akkor is, ha a szabályban rejlő belső ellentmondás a jogalkalmazás során szükséges jogértelmezéssel nem küszöbölhető ki {legutóbb: 3041/2021. (II. 19.) AB határozat, Indokolás [25], eredetileg: 1/1999. (II. 24.) AB határozat, ABH 1999, 25, 46}.
- [14] 4. Az Alkotmánybíróság a három ügyet az ügyek tárgyának azonosságára tekintettel együttes vizsgálat és elbírálás végett az Abtv. 58. § (2) bekezdése és az Alkotmánybíróság Ügyrendjének 34. § (1) bekezdése alapján egyesítette.
- [15] Az Alkotmánybíróság a támadott jogszabályi rendelkezés vonatkozásában megkereste az igazságügyi minisztert a jogalkotói indokok megismerése és álláspontjának közlése céljából. Az Alkotmánybíróság az igazságügyi miniszter véleményét jelen határozat indokolásában figyelembe vette.

II.

- [16] 1. Az Alaptörvénynek az indítvánnyal érintett rendelkezése:

„B) cikk (1) Magyarország független, demokratikus jogállam.”

- [17] 2. A Be.-nek az indítvánnyal érintett rendelkezései:

„10. § (1) E törvény alkalmazásában [...] 7. jogi képviselő: az ügyvéd és az ügyvédi iroda, ha [...] b) a pótmagánvádló képviseletében, [...] jár el;”

„61. § (1) A sértett, a vagyoni érdekelt és az egyéb érdekelt helyett – ha e törvény nem ír elő személyes eljárási kötelezettséget – az általa vagy a törvényes képviselője által meghatalmazott képviselő is eljárhat.

(2) A meghatalmazott képviselő a képviselt személy e törvény szerinti jogait gyakorolhatja.”

„788. § (1) A pótmagánvádas eljárásban a sértett jogi képviselete kötelező.”

„793. § (1) Ha a sértett pótmagánvádlóként kíván fellépni, a panaszt elutasító ügyészségnél vádindítványt nyújt be.

[...]

(3) A vádindítványt a jogi képviselő is ellátja aláírásával, illetve minősített vagy minősített tanúsítványon alapuló fokozott biztonságú elektronikus aláírásával.”

III.

- [18] 1. Az Alkotmánybíróság mindenekelőtt azt vizsgálta, hogy a bírói kezdeményezések megfelelnek-e a törvényben előírt feltételeknek.
- [19] Az Abtv. 25. § (1) bekezdése szerint a bíró – a bírósági eljárás felfüggesztése mellett – abban az esetben kezdeményezheti az Alaptörvény 24. cikk (2) bekezdés b) pontja alapján az Alkotmánybíróságnál a jogszabály vagy jogszabályi rendelkezés alaptörvény-ellenességének a megállapítását, illetve az alaptörvény-ellenes jogszabály alkalmazásának a kizárását, ha az előtte folyamatban levő egyedi ügy elbírálása során olyan jogszabályt kell alkalmazni, amelynek alaptörvény-ellenességét észleli, vagy az alaptörvény-ellenességét az Alkotmánybíróság már megállapította.

- [20] Az egyedi normakontroll eljárást kezdeményező bírói indítványnak az Abtv. 52. § (1) bekezdése szerinti határozott kérelmet kell tartalmaznia. A kérelem akkor határozott, ha tartalmazza az Alkotmánybíróság hatáskörére és az indítványozó jogosultságára vonatkozó hivatkozást, megjelöli az Alaptörvényben biztosított jogok sérelmének a lényegét, az Alaptörvény megsértett rendelkezéseit és megfelelő indokolást is tartalmaz. Ezen kívül megjelöli a sérelmezett jogszabályi rendelkezést és kifejezetten kéri az alaptörvény-ellenességének a megállapítását és megsemmisítését, illetve az alaptörvény-ellenes jogszabály alkalmazásának a kizárását {3058/2015. (III. 31.) AB végzés, Indokolás [19]–[21]}.
- [21] 2. Az Alkotmánybíróság rögzíti, hogy az indítványozó az előtte folyamatban lévő pótmagánvádas eljárásokban köteles a Be. 793. § (3) bekezdését alkalmazni, tekintettel arra, hogy a pótmagánvádlói fellépés törvényességét nemcsak az első, hanem a másodfokú bíróságnak is vizsgálnia kell. A pótmagánvádas eljárásokban a bíróságnak állást kell foglalnia abban a kérdésben, hogy a bírósági eljárás lefolytatásának eljárásjogi feltételei fennállnak-e (lásd: 90/2011. BK vélemény II/3. pont).
- [22] Az 1., 2. és 3. számú ügyben benyújtott bírói kezdeményezés rögzíti az Alkotmánybíróság hatáskörére és az indítványozó jogosultságára vonatkozó hivatkozást [Abtv. 25. § (1) bekezdés], megjelöli az Alaptörvényben biztosított jogok sérelmének lényegét és a megsérteni vélt cikket [Alaptörvény B) cikk (1) bekezdés], valamint megfelelő indokolást tartalmaz. Az indítványok rögzítik az indítványozó kérését a támadott szövegrész alaptörvény-ellenességének a megállapítására és a megsemmisítésére, valamint az alaptörvény-ellenes jogszabályi rendelkezés alkalmazásának kizárására.

IV.

- [23] A bírói kezdeményezések az alábbiak szerint nem megalapozottak.
- [24] 1. Az indítványozó szerint az 1., 2. és 3. számú ügyben benyújtott, a Be. 793. § (3) bekezdésben foglalt rendelkezés azért alaptörvény-ellenes, mert az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésben rögzített jogállamiság részét képező jobbiztonságot és azon belül a normavilágosságot sérti. A sérelem a jogi szabályozásnak értelmezéssel fel nem oldható ellentmondásosságában nyilvánul meg. A büntetőeljárásban történő jogi képviseletre vonatkozó általános szabály szerint ugyanis a sértett jogi képviselője az eljárás során ugyanazokat a jogokat gyakorolhatja, mint a meghatalmazást adó sértett [Be. 61. § (1)–(2) bekezdés]. Ezzel szemben a külön eljárást képező pótmagánvádas eljárásban a támadott jogszabályhely értelmében a vádindítvány benyújtásához mind a sértett-pótmagánvádló, mind pedig jogi képviselőjének az aláírása együttesen szükséges. Az indítványozó szerint ez a szabályozás ellentmond az Alkotmánybíróság által az Abh.-ban a jogi képviseletről megfogalmazott elvnek, és bizonytalanságot okoz a rendelkezés alkalmazása során. Mindezt alátámasztja az a tény, hogy nem először fordul elő az indítványozó gyakorlatában a vádindítványnak a sértett aláírása nélkül történő benyújtása, amelyet a jelen ügyben egyesített három bírói kezdeményezés is alátámaszt.
- [25] 2. Az Alkotmánybíróság először áttekintette a támadott jogszabályi rendelkezéshez kapcsolódó releváns törvényi szabályozást és bírói gyakorlatot.
- [26] A sértett már a bűnvádi perrendtartásról szóló 1896. évi XXXIII. évi törvénycikk (a továbbiakban: Bp.) 42. §-a alapján átvehette a vád képviseletét a királyi ügyészségtől, ha az ügyészség a vádképviseletet nem vállalta vagy a vádat elejtette. Ennek során – néhány kivétellel – a pótmagánvádló a királyi ügyész jogait gyakorolta (Bp. 43. §). A jogintézményt a régi Be. ismételtelen bevezette (lásd: régi Be. 229–233. §) és a Bp.-ben még elszórtan megfogalmazott szabályozást összefoglalva egy külön eljárástípust alakított ki. A hatályos Be. néhány módosítással lényegében ugyanazt a szabályozási koncepciót alkalmazta.
- [27] A Be. 54. §-a szerint pótmagánvádló az a sértett, aki, vagy amely e törvényben meghatározott esetekben a közvádra üldözendő bűncselekmény miatt a vádat képviseli. A sértett – a Be. 787. § (3) bekezdésben foglalt kivételekkel – pótmagánvádlóként léphet fel, ha az ügyészség vagy a nyomozó hatóság a feljelentést elutasította, az eljárást megszüntette, vagy az ügyészség a vádat ejtette [Be. 787. § (2) bekezdés]. A Be. 788. § (1) bekezdés szerint a pótmagánvádló jogi képviselete kötelező. A Be. indokolása szerint a pótmagánvádas eljárásban a sértett kötelező jogi képviselete megteremtésének alapvető oka az volt, hogy a törvény elejét vegye a pótmagánvádló alaptalan fellépésének. Mind a vádindítvány megszerkesztéséhez, mind a vád képviseletének hatékony ellátásához ugyanis szaktudás szükséges (Be. 788. §-hoz kapcsolódó indokolás). A Be. 61. § (1) bekezdés szerint

a sértett, a vagyoni érdekelt és egyéb érdekelt helyett – ha e törvény nem ír személyes eljárási kötelezettséget – az általa vagy a törvényes képviselő által meghatalmazott képviselő is eljárhat. Jogi képviselő lehet az ügyvéd és az ügyvédi iroda, ha a sértett meghatalmazott képviselőjeként, vagy a pótmagánvádló képviselőjében jár el [Be. 10. § (1) bekezdés 7. pont a)–b)]. A Be. több esetben előírja a jogi képviselő mellett a pótmagánvádló személyes eljárási kötelezettségét [pl. az előkészítő ülésen [Be. 801. § (1) bekezdés], illetve a tárgyaláson jelen kell lennie [Be. 803. § (1) bekezdés]]. A Be. 793. § (1) bekezdése szerint, ha a sértett pótmagánvádlóként kíván fellépni, a panaszt elutasító ügyészségnél vádindítványt nyújt be. A Be. 793. § (3) bekezdésben foglalt rendelkezés szerint a vádindítványt a jogi képviselő is ellátja aláírásával, illetve minősített vagy minősített tanúsítványon alapuló fokozott biztonságú elektronikus aláírásával, amely rendelkezés kettős aláírási kötelezettségre utal. A Be. 794. § (2) bekezdés szerint a sértett a vádindítvány elutasításáról rendelkező nem ügydöntő végzés kézbesítésétől számított tizenöt napon belül a vádindítványt ismételten benyújthatja, ha azt a bíróság korábban a Be. 794. § (1) bekezdés d) pontja alapján azért utasította el, mert nem tett eleget a Be. 793. § (3) bekezdésben foglalt aláírási kötelezettségnek és az elutasítás oka már nem áll fenn.

- [28] A támadott jogszabályi rendelkezést a Kúria BH2020.100. számú döntésében már értelmezte. A Kúria határozatában kifejtett érvelését az Alkotmánybíróságnak az Abh.-ban, a pótmagánvádló jogi képviselőjének jogorvoslati jogával kapcsolatosan rögzített elveire alapozta. Az Alkotmánybíróság ezen határozatában a régi Be. alapján rögzítette, hogy a perbeli képviselő lényege a képviselő polgári jogi intézményére vezethető vissza. Ennek megfelelően a képviselő a képviselt helyett és nevében jár el, de a képviselő cselekménye által a képviselt válik jogosítottá, illetve kötelezetté (Abh., Indokolás [39], eredetileg: 141/B/1993. AB határozat, ABH 1994, 584, 585). Az Abh. szerint „[a] pótmagánvádas ügyben történő jogi képviselőre – tehát a büntető eljárásbeli képviselőre – vonatkozó meghatalmazás a vádindítvány elkészítésére, benyújtására, valamint a vád képviselőtére és az ezzel összefüggő jognyilatkozatok megtételére terjed ki” (Abh., Indokolás [42]).
- [29] A kúriai határozat szerint „[m]indezekből az is következik, hogy addig, amíg a jogi képviselő által kifejtett tevékenység a meghatalmazás biztosította keretek között marad, nem önállóan jár el. Amellett, hogy ez az értelmezés van összhangban a kötelező jogi képviselő jogalkotói céljával, ez következik önmagából a képviselő szabályainak nyelvtani értelmezéséből is. A képviselő tartalma eszerint nem más, minthogy a képviselt személy »más személy útján« teszi meg jognyilatkozatát [Ptk. 6:11. § (1) bek.], illetve gyakorolja jogait [korábbi Be. 56. § (1) bek.]. [...] Mindebből következően a pótmagánvádlónak a jogi képviselő részére adott meghatalmazáson lévő aláírása elegendő ahhoz, hogy az eljárási nyilatkozatokat és cselekményeket a továbbiakban ő a jogi képviselő útján, míg a jogi képviselő közvetlenül tehesse meg, azaz sem a korábbi Be. szabályai, továbbá sem a Kúria, sem az Alkotmánybíróság értelmezése nem kívánta meg azt, hogy az egyes jognyilatkozatokat – ideértve a vádindítvány benyújtását is – a pótmagánvádló aláírásával erősítse meg. [...] A Kúria utal a Be. 793. § (3) bekezdésében írt azon szabály értelmezésére is, mely szerint a vádindítványt a jogi képviselő is ellátja aláírásával. Ez annyit jelent, hogy amennyiben csak a sértett aláírása szerepel a vádindítvány céljából benyújtott beadványon és a sértettnek nincs jogi képviselője, akkor az indítvány valóban nem tekinthető joghatályosnak, és így ez megalapozza a Be. 794. § (1) bekezdés b) pontjának alkalmazását. E szabályból azonban nem következik az, hogy a sértett által adott meghatalmazáson lévő aláíráson túl a jelenleg hatályos eljárási szabályok azt a további követelményt is tartalmaznák, hogy a vádindítványt a jogi képviselő mellett a sértettnek is alá kellene írnia.” (BH2020. 100., Indokolás [20]–[22])
- [30] 3. Az Alkotmánybíróság megkereste az igazságügyi minisztert álláspontjának kifejtése céljából. Az igazságügyi miniszter tájékoztatása szerint a jogalkotó a pótmagánvádas eljárás szabályozását annak szem előtt tartásával alakította ki, hogy a külön eljárásban érvényesülhessen a sértett személyes döntése és felelőssége. A részletszabályok kifejezik azt, hogy a pótmagánvádló az ügy ura, vagyis az általa meghatalmazott jogi képviselő nem rendelkezik az ügy érdemi kimenetelét befolyásoló önálló jogosítványokkal. Ennek az elvnek nem mond ellent azon rendelkezés sem, hogy a pótmagánvádló jogi képviselője kötelező. A jogi képviselő szaktudása ugyanis nem helyettesítheti a pótmagánvádló azon szándékát, amely arra irányul, hogy az ügyben a bíróság hozzon érdemi, a terhelt bűnösségét megállapító döntést. A pótmagánvádló aláírása azt fejezi ki, hogy kívánja a vádindítvány benyújtását és egyetért annak a tartalmával, a jogi képviselő aláírása pedig azt igazolja, hogy a vádindítvány a büntetőjogi és a büntetőeljárási szabályoknak megfelelően készült el. A vádindítvány kettős hitelesítésének formai kötöttsége egyúttal biztosítja, hogy a pótmagánvádló és a jogi képviselője közötti későbbi esetleges jogviták elkerülhetők legyenek, illetve a pótmagánvádló számára egyértelművé teszi, hogy a vádemelésben testet öltő döntésért járó felelősség elsősorban őt terheli. A Be. 793. § (3) bekezdésben foglalt kettős

aláírási kötelezettség elmulasztása a Be. 794. § (2) bekezdése alapján utólag pótolható, ha a sértett a vádindítvány elutasításáról rendelkező nem ügydöntő végzés kézbesítésétől számított tizenöt napon belül a vádindítványt szabályosan aláírva benyújtja. A kettős aláírásban megnyilvánuló formai kötöttség a vádemelésről történő rendelkezéshez kapcsolódik, amit az is alátámaszt, hogy a Be. 798. § (1) bekezdés szerinti ügyészi vádelejtést követően a sértett azon írásbeli bejelentését, hogy pótmagánvádlóként kíván fellépni, a jogi képviselőnek is alá kell írnia. Az igazságügyi miniszter álláspontja szerint a vádindítványnak kizárólag a jogi képviselő által történő aláírása okozhatna inkább a büntető bíróság számára a jognyilatkozat érvényességével kapcsolatos aggályokat, hiszen adott esetben a meghatalmazás részleteinek és az esetleges eltérő nyilatkozatnak az értelmezésére lenne köteles, szemben a jelenlegi szabályban előírt kettős aláírás egyszerű ellenőrzése helyett.

[31] Az igazságügyi miniszter álláspontja szerint a jogszabályi rendelkezés egyértelmű, az értelmezési bizonytalanságot a korábbi Abh. határozat analógiaként történő helytelen alkalmazása okozta. Véleménye szerint az Abh.-ban szereplő alkotmányos követelmény alapjául szolgáló feltételrendszer jelen ügghöz képest lényeges különbségeket mutat. A pótmagánvádló jogi képviselőjének jogorvoslati jogát az Alkotmánybíróság az Alaptörvény XXVIII. cikk (7) bekezdése alapján vizsgálta, a vizsgálat tárgya a régi Be. szabályozása volt [rég. Be. 56. § (4) bekezdés és a 324. § (1) bekezdés együttes alkalmazása], amelynek bizonytalanságát az Alkotmánybíróság alkotmányos követelménnyel küszöbölte ki. A jogalkotó a Be. 809. § (1) bekezdésében az Abh.-ban foglalt alkotmányos követelményt – a jogi képviselő önálló jogorvoslati jogát – érvényesítette, amely szerint „[a]z elsőfokú bíróság ítélete ellen a pótmagánvádló, és – a pótmagánvádló hozzájárulásával – jogi képviselője fellebbezésre jogosult”. A szabályozás megfogalmazása ebben a tekintetben is azt a koncepciót támasztja alá, hogy a döntés a pótmagánvádlóhoz kapcsolódik, állásfoglalása nélkül nem nyújtható be a fellebbezés, és a jogi képviselő nem rendelkezik önálló döntési jogkörrel, hanem csak a fellebbezés szakszerűségéért felelős. Az analógia folytán alkalmazott Abh. alkotmányos alapkérdése továbbá a jogorvoslati jog [XXVIII. cikk (7) bekezdés] érvényesítése volt, míg jelen esetben a bírói kezdeményezés nem egy alapjog sérelméről alapul, hanem a konkrét jogszabályi rendelkezés egyértelműsége, illetve világos megfogalmazása [B] cikk (1) bekezdés] vitatt.

[32] 4. Az indítványozó a támadott rendelkezés alaptörvény-ellenességét az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésében foglalt jogállamiságból levezetett normavilágosság elvére alapozta.

[33] Az Alkotmánybíróság legutóbb a 20/2020. (VIII. 4.) AB határozatban foglalta össze az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésében foglalt jogállamisággal kapcsolatos gyakorlatát: „az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésében foglalt jogállamiság egyik feltétlen ismérve a jogbiztonság. A jogbiztonság pedig az államtól, és elsősorban a jogalkotótól azt várja el, hogy a jog egésze, egyes részterületei és egyes szabályai is világosak, egyértelműek és a norma címzettjei számára is értelmezhetőek és követhetőek legyenek (Indokolás [116], [120]). A jogalanyoknak tényleges lehetőséget kell biztosítani arra, hogy magatartásukat a jog előírásaihoz igazíthassák [25/1992. (IV. 30.) AB határozat, ABH 1992, 131, 132]. Ehhez pedig az szükséges, hogy a jogszabály szövege a jogalkalmazás során felismerhető normatartalmat hordozzon [26/1992. (IV. 30.) AB határozat, ABH 1992, 135, 142]. Az Alkotmánybíróság értelmezésében megállapítható továbbá a jogbiztonság sérelme, ha a szabályban rejlő belső ellentmondás a jogalkalmazás során szükséges értelmezéssel nem kiküszöbölhető [1/1999. (II. 24.) AB határozat, ABH 1999, 25, 46].

Rámutatott az Alkotmánybíróság arra is, hogy a jogbiztonság meglétének vagy hiányának vizsgálatakor differenciáltan kell eljárni. Annak megállapítása során, hogy a szabályozás módja, a normatartalom sérti-e a jogbiztonságot, minden esetben figyelembe kell venni a szabályozás célját és a címzettek körét is (125/B/2003. AB határozat, ABH 2005, 1127, 1137). Más a normavilágosság és jogbiztonság alkotmányossági mércéje akkor, ha a címzettekől elvárható valamilyen speciális, az értelmezéshez szükséges szakértelem és más, ha az általánosságban érinti a jogalanyokat (395/D/2010. AB határozat, ABH 2011, 2090, 2096).” (Indokolás [67]–[68])

[34] Az Alkotmánybíróság a B) cikk (1) bekezdés szerinti jogbiztonságból levezetett normavilágosság tekintetében kialakított szempontrendszer alapján tehát jelen esetben azt tudja vizsgálni, hogy 1) a támadott rendelkezés egyértelmű tartalma megállapítható-e és 2) a támadott rendelkezés ellentétben áll-e a Be. más szabályával, különös tekintettel a jogi képviseletre vonatkozó rendelkezésekkel.

[35] A támadott rendelkezés megfogalmazása szerint „[a] vádindítványt a jogi képviselő is ellátja aláírásával illetve minősített vagy minősített tanúsítványon alapuló fokozott biztonságú elektronikus aláírásával” [Be. 793. § (3) bekezdés]. A nyelvtani értelmezés alapján az „is” szó kettős aláírásra utal, vagyis a jogi képviselő aláírása mellett egy másik aláírásra is szükség van. Tekintettel arra, hogy a Be. 793. § (1) bekezdése a sértettől szól és

arról, hogy ha pótmagánvádlóként kíván fellépni, akkor a panaszt elutasító ügyészségnél vádindítványt nyújt be, így a rendszertani értelmezés arra vezet, hogy a másik aláírásnak a pótmagánvádló aláírásának kell lennie.

- [36] Az Alkotmánybíróság álláspontja szerint ennek következtében egyértelműen megállapítható a jogszabályi rendelkezés tartalma.
- [37] A másik kérdés, amelyre az Alkotmánybíróságnak az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésből levezetett normavilágosság vizsgálata során ki kell térnie, jelen ügyben az, hogy a támadott rendelkezés és a Be.-nek a jogi képviselőre vonatkozó rendelkezései között fennáll-e feloldhatatlan ellentmondás.
- [38] Az Alkotmánybíróság korábbi határozataiban már rögzítette, hogy a pótmagánvádló alkotmányos helyzetének egyik fontos eleme az, hogy fellépése esetén nem az állami büntetőígényt érvényesíti, arról ugyanis az államot képviselő ügyészség már lemondott. Ilyen értelemben a pótmagánvádló fellépése járulékos jellegű, mert csak akkor lehetséges, ha a közvadás eljárás „*dominus litise*”, vagyis az ügyész abban nem vesz részt. Tükörképnek is nevezik az eljárást, mert ahogyan a vádlottat megilleti, hogy az ellene emelt vádról a bíróság döntsön, úgy illeti meg a sértettet e jognak a tükörképe, a jog arra, hogy sérelméről is a bíróság hozzon döntést [15/2016. (IX. 21.) AB határozat, Indokolás [58]].
- [39] A jogalkotó a Be. rendszerét úgy alakította ki, hogy az általános szabályok után meghatározta az egyes külön eljárásokra vonatkozó eltérő rendelkezéseket. A Be. 61. § a büntetőeljárársban a jogi képviselet általános szabályait tartalmazza, amelynek (2) bekezdése rögzíti, hogy a meghatalmazott képviselő a képviselt személy Be. szerinti jogait gyakorolhatja. Abból a körülményből, hogy a jogalkotó a támadott rendelkezést a külön eljárásban, a pótmagánvádlónak a vádindítvány benyújtásával kapcsolatos kötelezettségei között rögzítette, az következik, hogy a jogszabály rendszerében történő elhelyezése folytán nem állhat ellentétben a Be. azon általános rendelkezéseivel, amelyek a meghatalmazás általános szabályait tartalmazzák, mivel ez a pótmagánvádló számára a kötelező jogi képviselet általános szabályainak érvényesülése mellett egy külön aláírási kötelezettséget teremt. Hasonló jogalkotói megfontolás érvényesül a Be. 798. § (1) és (2) bekezdésében, ahol pótmagánvádlói fellépés esetén a sértett írásban bejelenti, hogy a vádat képviselni kívánja és ezt a jogi képviselő is ellátja aláírásával, vagyis ebben az esetben kettős aláírást követel meg a törvény. Az Alkotmánybíróság álláspontja szerint ezek alapján a támadott rendelkezés nem áll jogértelmezéssel fel nem oldható ellentmondásban a Be. egyéb rendelkezéseivel.
- [40] Az Alkotmánybíróság a szabályozással kapcsolatban kiemeli, hogy büntetőjogi tárgyú döntéseiben mindig következetesen hangsúlyozta, hogy „nincs jogosítványa a büntetőpolitika által megfogalmazott szükségletek, követelmények és célok helyességéről és indokairól, így különösen azok célszerűségéről és hatékonyságáról határozattal dönten. Az Alkotmánybíróság csak a normában testet öltött politikai döntés alkotmányosságáról vagy alkotmányellenességéről határozhat. [...] Az Alkotmánybíróságnak tehát arra van jogosítványa, hogy a büntetőpolitika alkotmányos korlátait állapítsa meg, de ne a politika tartalmáról döntsön, ennek során pedig különös tekintettel legyen az alapjogok védelmének alkotmányos büntetőjogi garanciáira.” [Legutóbb pl. 20/2020. (VIII. 4.) AB határozat, Indokolás [61], eredetileg: 1214/B/1990. AB határozat, ABH 1995, 571, 573, 574; lásd még: 23/2014. (VII. 15.) AB határozat, Indokolás [33]; 10/2018. (VII. 18.) AB határozat, Indokolás [42]] Az Alkotmánybíróság álláspontja szerint a jogalkotó mérlegelési jogkörébe tartozik, hogy a külön eljárásokban milyen eltérő szabályokat ír elő, különösen, ha annak elfogadható és észszerű indokát adja.
- [41] Az Alkotmánybíróság az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdéséhez kapcsolódó vizsgálata során megállapította, hogy a támadott rendelkezés egyértelműen felismerhető normatartalommal rendelkezik, amelyet a jogalkotó egy határozott koncepció mentén alakított ki és indokaival alátámasztott.
- [42] Az Alkotmánybíróság rámutat, hogy az Alaptörvény 28. cikke alapján a bíróságok a jogalkalmazás során a jogszabályok szövegét elsősorban azok céljával és az Alaptörvénnyel összhangban értelmezik. A jogszabályok céljának megállapítása során elsősorban a jogszabály preambuluma, illetve a jogszabály megalkotására vagy módosítására irányuló javaslat indokolását kell figyelembe venni [3298/2021. (VII. 22.) AB határozat, Indokolás [29]; 21/2020. (VIII. 4.) AB határozat, Indokolás [33]]. Jelen ügyben a támadott jogszabály szövege egyértelműen kettős aláírást utal és ennek jogalkotói célját az igazságügyi miniszter által kifejtett álláspont megvilágította.
- [43] Az Alkotmánybíróság utal arra is, hogy a bíróságok nyelvi kereteket figyelmen kívül hagyó norma-értelmezése nem vezethet ahhoz, hogy a jogértelmezés „eloldódik” az értelmezett jogszabálytól [2/2016. (II. 8.) AB határozat, Indokolás [46]].
- [44] Az Alkotmánybíróság álláspontja szerint jelen esetben az ellentmondás nem a törvény egyes rendelkezései között, hanem a támadott rendelkezés tartalma és annak különféle bírói értelmezései között áll fenn. Az Alkotmánybíróság álláspontja szerint az eltérő bírói álláspontok feloldása jelen esetben nem feladata. Az Alkotmány-

bíróság ebben a vonatkozásban utal az Alaptörvény 25. cikk (3) bekezdésére, amely szerint a Kúria biztosítja a bíróságok jogalkalmazásának egységét {lásd: 3290/2021. (VII. 7.) AB végzés, Indokolás [43]; 3234/2021. (VI. 4.) AB végzés, Indokolás [69]; 3076/2021. (III. 4.) AB végzés, Indokolás [16]; 3349/2019. (XII. 9.) AB végzés, Indokolás [21]}.

- [45] 5. Az Alkotmánybíróság a kifejtett indokok alapján arra a következtetésre jutott, hogy az indítványozó által kifogásolt szabályozási megoldás nem sérti az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésében foglalt jogállamiságból levezetett jogbiztonság részét képező normavilágosság követelményét, ezért a bírói kezdeményezéseket elutasította.

Budapest, 2021. október 19.

Dr. Juhász Miklós s. k.,
tanácsvezető alkotmánybíró

Dr. Czine Ágnes s. k.,
előadó alkotmánybíró

Dr. Horváth Attila s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Juhász Imre s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
alkotmánybíró

Alkotmánybírósági ügyszám: III/474/2021.

